

УДК: 632.752.2

Вигера С. М., к. с.-г. н., доцент
Ключевич М.М., д. с.-г. н., професор

Державний університет «Житомирська політехніка»

НАТУРОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ НАТУРОПАТІЇ – АКТУАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОСТІ

В умовах стрімкої урбанізації та щорічного збільшення площ забудованих територій продовольча безпека населення постає як один із ключових викликів сучасності. Урбаністичні процеси призводять до скорочення орних земель, фрагментації природних екосистем, зниження різноманіття рослинного та тваринного світу, що безпосередньо впливає на можливості виробництва якісної та безпечної харчової продукції. За таких умов особливої актуальності набувають науково-освітні підходи, притаманні натурології та натуропатії, які спрямовані на відновлення гармонії між природним середовищем та суспільством.

Одним із ключових завдань сучасної науки є пошук моделей сталого розвитку, здатних забезпечити населення повноцінною їжею навіть у високоурбанізованих регіонах. У цьому контексті важливими є технології міського землеробства (urban farming), вертикальних ферм, тепличних кластерів, локальних виробничих модулів, які дозволяють отримувати харчову продукцію без суттєвого тиску на природні ресурси. Поєднання цих технологій із біологічними та природоохоронними методами, що лежать в основі натурологічного підходу, відкриває можливості для створення екологічно безпечних систем харчового забезпечення.

Продовольча безпека урбанізованих територій також пов'язана зі збереженням якості навколишнього середовища. Забруднення повітря, ґрунтів та водних ресурсів індустріальними об'єктами істотно впливає на якість продукції рослинного та тваринного походження. Тому впровадження принципів природних регуляцій, біоорієнтованих технологій і екосистемного підходу стає необхідною умовою не лише збереження здоров'я населення, а й підвищення рівня самодостатності міст.

Короткий аналіз еволюційного процесу людини засвідчує, що вона від започаткування та впродовж свого розвитку живе в природному середовищі біотичного та абіотичного спрямування, живиться в контексті природних регулюючих механізмів тощо.

Саме природа є середовищем життєвих і харчових процесів людини на умовах гармонізації її з іншим органічним і неорганічним світом, внаслідок чого розширювалися та розширюються її розумові здібності та цивілізаційні процеси.

Не забуваймо, що внаслідок своїх цивілізаційних процесів людство своїми діями впливає на природу як з позитивними, так і негативними наслідками, що особливо відчутно впродовж останнього століття. Наприклад негативним процесом життя є виниклі найважливіші проблеми сьогодення, а саме Глобальний голод і Глобальне потепління, що потрібно вирішувати негайно.

Слід враховувати не безпідставні застереження вченого світового рівня С. В. Гокінга (англ. *Stephen William Hawking*; 8 січня 1942 р. – 14 березня 2018 р.): людська раса не має майбутнього, коли не опанує космос; через 600 років життя людини буде під сумнівом; дивіться на зорі, а не під ноги!

Викладене вимагає необхідності подальшого та поглибленого вивчення живого та не живого природного середовища, що далеко не пізнане, зокрема з позицій його впливу на людину та її суспільство.

Постійний вплив сучасних технологій, що поширюються на планеті, здатні викликати глобальні негативні зміни кліматичного та трофічного значення.

Зокрема ряд технологічних досягнень здатне призвести, а, в ряді випадків, і призводить до самознищення цивілізаційних процесів (атомна енергія, генна інженерія, безкінечні війни за владу, території, мову, релігії тощо). Такий необґрунтований технологічний процес, в кінцевому рахунку, може призвести до повільного або ж катастрофічного вимирання людства. Прикладом цьому уже є воєнні події останніх років, коли гине багато невинних людей.

Саме тому в останні роки все частіше виникає риторичне питання – природа дика чи частина людства є такою, що називає природу дику?

Аналіз життя людини засвідчує, що вона є однією із найбільш слабких трофічних та біологічних ланок серед органічного світу планети Тетта.

Підсумкові наслідки таких життєвих процесів важко передбачити в майбутньому щодо послідуєчих природних процесів. Викладений обережний прогноз, вимагає новітніх підходів щодо вивчення принципів гармонізації життєвих процесів людства в природному середовищі.

Саме такі функції логічно покласти також і на науково-освітній напрям натурологія (в українській мові – природознавство).

Не забуваймо, що впродовж свого цивілізаційного розвитку людство в природному середовищі, постійно користується його багатствами для свого харчування, лікування та здорового життя, що притаманно саме вивченню натуропатії.

Наразі відомими (з позитивними та негативними відгуками про ефективність) є наступні методи натуропатії, що здатні впливати на стан людського організму: анімалотерапія, ароматерапія, апітерапія, аероіонотерапія, бальнеотерапія, галотерапія, геліотерапія, гірудотерапія, глинотерапія, гомеопатія, дендротерапія, дельфінотерапія, гірудотерапія, гідрокінезотерапія, енотерапія, іпотерапія, літотерапія, магнітотерапія, спелеотерапія, стоун терапія, таласотерапія, фітотерапія, фунготерапія, хронотерапія тощо.

Нашими обґрунтуваннями встановлено, що з метою поглиблення та покращення знань студентів у майбутній професійній діяльності щодо закономірностей життєвих процесів в природному середовищі та впливу його на людину логічним є викладання саме дисципліни Натурологія з основами натуропатії.

Слід підкреслити, що дисципліна «Натурологія з основами натуропатії» формує в студентів розуміння взаємозалежності між станом природного середовища, здоров'ям людини та доступністю безпечної їжі. Знання методів збереження природних ресурсів, біологічних принципів продуктивності рослин, природних способів регуляції трофічних ланцюгів дозволяють майбутнім фахівцям розробляти та впроваджувати моделі продовольчої безпеки, адаптовані до умов забудованих територій.

З цією метою при викладанні дисципліни вкрай актуальним є вивчення наступних питань щодо гармонізації розвитку суспільства в природному середовищі:

- Природне середовище України та його стан.
- Сучасні життєві процеси в природі та їх науковий світогляд.
- Плантологія та плантопродуцентологія – перспективні напрямки в натурології.
- Біометодологічні критерії покращення стану життя в екосистемах фітоценозів через запилення квіток рослин.
- Природні регулюючі механізми в екосистемах і принципи контролю їх біоти.
- Вплив природи і людини на Глобальне потепління та шляхи його уповільнення.
- Натуропатія – вчення про життєві процеси людини на принципах гармонізації з природним середовищем.
- Апітерапія та бджолина продукція – важливі критерії покращення здорового життя людини.
- Дендротерапія та фітотерапія – перспективні напрямки забезпечення здорового життя людини.
- Роль ароматерапії, бальнеотерапії, гідротерапії, гомеопатії, мінералотерапії та інших критеріїв природного середовища для покращення впливу його на здоров'я людини.
- Природоохоронні методології виробництва безпечної продукції з природного середовища для здорової їжі та лікування.
- Міжнародні та українські структури і законодавчі бази забезпечення сталого розвитку природного середовища.

Таким чином, вивчення природного середовища згідно дисципліни Натурологія з основами натуропатії на основі представлених тем, створить передумови гармонізації покращення здорового життя людини та її спільнот в умовах сталого природного середовища.

Натурологія з основами натуропатії є перспективною дисципліною отримання знань про сталий розвиток природного середовища та створення передумов щодо можливості використання його благ з метою здорового харчування та лікування людини без суттєвого впливу на довкілля.

Під час вивчення дисципліни слухачі мають можливість ознайомитися із сучасними та перспективними біотичними та абіотичними складовими природи, що здатні впливати на здоровий спосіб життя людини.

Освоєння природоохоронної методології виробництва безпечної продукції з природного середовища здатне створити передумови щодо зменшення площ орних земель, покращення стану довкілля, наблизивши такі показники до рівня ведучих країн.

У сучасних умовах стратегія продовольчої безпеки неможлива без інтеграції природничо-наукових підходів, екологічних принципів та натуропатичних знань. Поєднання природних методів з інноваційними технологіями здатне забезпечити стабільне виробництво якісної продукції, зберігаючи природні ресурси й підтримуючи здоров'я населення в умовах глобальних кліматичних, соціальних і просторових трансформацій.

Використання натурологічних підходів, розвиток громадських городів, локальних фермерських ініціатив, систем короткого постачання та екологічної освіти населення сприяє подоланню цих дисбалансів. Такі моделі забезпечують не лише харчову самодостатність, але й формують екологічну свідомість мешканців, зміцнюючи взаємодію між природним середовищем, соціальною справедливістю та здоров'ям населення.